

Проведене дослідження підтвердило важливість аксіосфери як регулятора соціально-психологічної поведінки, що сприяє саморозвитку особистості. Результати свідчать, що високий рівень аксіосфери сприяє формуванню глибокого відчуття особистісної значущості та внутрішньої гармонії, що знижує ризик емоційного вигорання та стресу. Такі люди здатні до більшої стійкості перед життєвими викликами та краще адаптуються до змін.

Отримані результати можуть мати практичне значення для психологічного консультування, зокрема, у сфері особистісного розвитку та мотиваційного тренінгу. Завдяки розробці програм розвитку аксіосфери можна допомогти людям розкрити свій потенціал і усвідомити цінності, що сприяють глибшому розумінню себе та ефективнішому управлінню своїм життям.

Загалом, дослідження підкреслює значення аксіосфери для формування уявлень про життєвий успіх і дозволяє зробити висновок, що орієнтація на внутрішні цінності є ключем до стійкого відчуття задоволення та життєвого балансу. Подальші дослідження в цій галузі можуть розширити розуміння того, як розвивати аксіосферу для підвищення загальної якості життя особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Еммонс Р. Л. Структура ціннісних орієнтацій особистості. *Журнал психології*, 2001.
2. Бубнов С. В. Діагностика особистісних цінностей. К. : Науковий світ, 2005.
3. Столович Л. Н., Каган М. С. Аксиологія: сутність і функції. *Філософія*. 2015.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ

Вензик С. А., Перетятко Л. Г.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Аналіз нормативно-правових джерел, а також науково-методичної літератури дозволяє зробити висновок, що під соціально-психологічною адаптацією військовослужбовців розуміють результат змін суспільних, соціально-психологічних, морально-психологічних, економічних і демографічних відносин, а також пристосування особистості до існуючого соціального середовища. Специфічними особливостями соціально-психологічної адаптації є активна участь свідомості, вплив діяльності людини на навколишнє середовище і те, що людина активно змінює результати соціальної адаптації відповідно до соціальних умов життя [1, с. 160].

Хоча різні аспекти проблеми адаптації вивчалися вітчизняними та зарубіжними дослідниками (Ф. Александер, Р. Бенедикт, Д. Даллард, М. Мід, Н. Міллер, Р. Сірс, Т. Френч), досі не існує єдиного погляду на сутність цього поняття. Досить розмитими є критерії вимірювання рівнів адаптованості, умови та психологічні механізми сприяння цьому процесу, недостатньо вивчені зовнішні та внутрішні чинники адаптації. Недостатньо вивченими залишаються питання впливу індивідуально-психологічних та особистісних характеристик суб'єкта на особливості адаптації, зокрема тих, хто демобілізується зі збройних сил чи інших військових формувань до цивільного життя.

Мета – подати теоретичний огляд проблеми соціально-психологічної адаптації військовослужбовців.

Теоретико-методологічною основою дослідження є системно-діяльнісна парадигма у вивченні психіки (О. Леонтьєв, О. Асмолов), дослідження різних аспектів виховання особистості (Г. Балл, М. Боришевський, Г. Костюк, С. Максименко, В. Семиченко), ролі емоцій у психічній регуляції (П. Анохін, В. Калін, О. Чебикін), особливостей саморегуляції (М. Боришевський, М. Савчин, В. Мосіченко, В. Москалець, Т. Хомуленко, О. Шевяков), ідеї про детермінованість процесу професійного становлення особистості рівнем сформованості професійно важливих якостей (О. Бондаренко, А. Петровський, В. Семиченко, Т. Яценко), ідеї про ідеї про адаптацію як форму соціальної активності (С. Максименко, В. Семиченко, Т. Яценко, М. Цимбалюк, Н. Жигайло).

Демобілізовані з української армії та інших військових формувань під час російсько-української війни – це переважно молоді люди працездатного віку, близько 30-45 років, які можуть бути представниками будь-якої професії або займатися волонтерською діяльністю. Аналіз адаптації до цивільного життя демобілізованих з армії та інших військових формувань є важливим питанням. Наше дослідження актуалізує існуючі потреби ветеранів та досліджує психологічні умови формування соціально-психологічної адаптації демобілізованих зі збройних сил та інших військових формувань [2, с. 50].

Більшість демобілізованих зі збройних сил та інших військових формувань перебувають у стані посттравматичного стресового синдрому. Це важкий психічний стан, різновид тривожного розладу (неврозу), який виникає внаслідок одноразових або повторюваних травматичних ситуацій. Реінтеграція – соціальна, суспільно-політична або соціально-економічна ситуація, яка ускладнює або унеможливорює участь особи (або мешканців певного регіону) як повноправного члена в суспільному житті держави. Ретравматизація – це свідоме чи несвідоме нагадування про пережиту травму, внаслідок чого знову відкриваються

старі емоційні рани та повторно переживається первинний травматичний досвід.

Відповідно до вищезазначених особливостей військової адаптації, метою даного дослідження було визначити їх психологічні особливості та здатність до соціалізації в цивільному житті. Для поглибленого вивчення військової адаптації та соціально-психологічних характеристик були використані наступні методики: опитувальник SOE Adaptability-200 (для вивчення особливостей психосоціального розвитку), 16-факторний особовий опитувальник Р. Кеттелла (для вивчення базових та універсальних рис особистості, структурних та динамічних характеристик стилів діяльності), опитувальник Леонгарда Шмішека (для діагностики типів акцентуацій особистості) та опитувальник для визначення готовності військовослужбовців до адаптації до мирних умов життя.

Отже, виходячи з отриманих даних, процес адаптації та соціалізації військовослужбовців проходить складно. Це пов'язано з тим, що військовослужбовцям важко адаптуватися до мирних умов без професійної допомоги. Військовослужбовці потребують всебічної підтримки для того, щоб пристосуватися до «нового» життя. Соціально-психологічна адаптація до мирних умов життя включає в себе активізацію психологічних ресурсів особистості, самореалізацію в професійній діяльності, розширення кругозору, збагачення світогляду, вирішення екзистенційних проблем та позитивну соціалізацію. З досвіду роботи у сфері соціально-психологічної адаптації ветеранів, що слід використовувати досвід військової реабілітації на всіх рівнях реабілітації та організовувати роботу з соціально-психологічної адаптації учасників ООС до умов мирного життя та відповідати сучасним вимогам що необхідно посилити наукову розробку проблеми соціально-психологічної адаптації до цивільного життя та розширити і вдосконалити класифікаційну базу науки у цій сфері. Необхідно розробити та апробувати національні, регіональні та місцеві власні програми та створити цільові фонди з активним залученням наукового потенціалу України та вчених зі світовим ім'ям [3].

Соціальна адаптація військовослужбовців та членів їх родин в умовах воєнного стану пов'язана з трьома базовими етапами: роботою з родиною; допомогою у вирішенні юридичних та соціальних питань; допомогою у соціалізації (у широкому сенсі). Соціальна адаптація та її успішність корелюють з наявністю фахової освіти (отриманої до вступу до армії), віком, статтю, наявністю родини, рівнем самооцінки, місцем проживання, готовністю до прийняття допомоги. Адаптація та соціалізація військовослужбовців у післявоєнний період є важливою складовою успішного, якісного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пріб Г. А., Бегеза Л. Є. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців/ветеранів: проблеми вивчення. *Габітус*. 2022. №35. С. 159–163.
2. Цимбалюк М., Жигайло Н. Психологічна адаптація до цивільного життя демобілізованих з лав ЗСУ та інших військових формувань. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2023. Вип. 16. С. 46–55.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Глєбова І. І., Перетятко Л. Г.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
tigira777@gmail.com, tigira777@gmail.com*

Згідно статистичних даних Кабінету міністрів України та фонду ЮНІСЕФ, за останнє десятиліття зросла чисельність дітей, які мають вади розвитку. Так, станом на 2001 рік таких дітей у нашій країні було 154,3 тис., а вже у 2023 році – 165 тис., з них 70 тис. дівчаток і 95 тис. хлопчиків. Серед вад розвитку на перших місцях – вроджені аномалії – 49,2 тис., розлади психіки та поведінки – 27,1 тис., хвороби центральної нервової системи у 25,5 тис. дітей [2].

Народження дитини з вадами розвитку, незалежно від форми її дизонтогенезу, різко змінює звичний спосіб життя сім'ї. Батьки, як правило, не готові до таких випробувань і можуть впадати у відчай; життя сім'ї поділяється на «до» і «після» появи на світ дитини з порушеннями розвитку. Особистісно-характерологічні зміни у батьків, їх переживання і пов'язаного з цим ставлення до дитини та до її вад відіграють одну з важливих ролей для збереження інтелектуального, психічного та фізичного здоров'я, успішності реабілітації, а також створення для неї сприятливої внутрішньосімейної атмосфери та ефективного виховного стилю. Вивчення особистісних особливостей батьків, які виховують дітей з вадами розвитку є важливим для розробки ефективних методів і програм психологічного супроводу таких сімей.

Мета дослідження полягає в аналізі результатів дослідження особливостей емоційного вигорання батьків, які виховують дітей із особливими освітніми потребами.

Початок вивченню особистісних змін у батьків дітей з вадами розвитку було покладено зарубіжними вченими ще у 60-х роках минулого століття – В. Caldwell, S. Guze, B. Farber, D. W. Cleveland, N. Miller (дослідження адаптації батьків, братів і сестер до дітей, які відстають у розвитку) і продовжено зараз такими дослідниками, як